

Gutry, Czesław

"<< Pamiętnik Fizjograficzny >> (1881-1922). Monografia bibliograficzna", Regina Danysz-Fleszarowa, [w:] "Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej", seria B: "Historia Nauk Biologicznych i Medycznych", z. 14, Warszawa 1968 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/1, 167-169

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Monografia zawiera historię wydawnictwa, uwzględniającą: sprawy finansowe, opis ogólny czasopisma, opis szczegółowy jego zawartości, listę redaktorów, członków redakcji i komitetu redakcyjnego oraz wydawców z zaznaczeniem dat ich działalności. Trzonem bibliografii są: po pierwsze, dokładne opisy wszystkich wydanych tomów jako całości wydawniczych ze wskazaniem licznych recenzji każdego kolejnego tomu w czasopismach (które nierzadko były trudne do odszukania); po drugie, bibliografia szczegółowa rozpraw, artykułów itp. według klasyfikacji dziesiętnej, ale w układzie alfabetycznym według dziedzin nauki, co wydaje się rozwiązaniem szczęśliwym. Na końcu podany jest skorowidz alfabetyczny autorów z odniesieniem do właściwych pozycji bibliografii szczegółowej oraz z cennymi notami bibliograficznymi (na jak duże przeszkody natrafia ustalanie danych biograficznych, świadczy zupełny brak danych o 27 autorach na ogólną liczbę 140 oraz 4 ustalenia tylko częściowe).

Wnikliwa i sumienna monografia ma szerokie oparcie w dokładnym, obiektywnym obrazie czasopiśmiennictwa naukowego w Polsce w tym okresie i w treści licznie cytowanych recenzji o „Pamiętniku Fizjograficznym”. Drobiazgowo opracowana bibliografia roczników nie zapomina o istnieniu spisów rzeczy i precyzuje, w jakich są językach, uwzględnia spisy rzeczy poprzednich tomów na okładce, nazwiska i dedykacje na poszczególnych tomach. Pozycja bibliograficzna każdego z artykułów zawiera pełny opis. Skorowidz autorów podaje daty krańcowe życia, daty i miejsca studiów, stanowisko, rodzaj wykształcenia i zainteresowania uboczne.

Posiadając materiały do bibliografii bibliografii osobowych, odnalazłem w omawianym skorowidzu autorów kilka uzupełnień do mej kartoteki, ale też w mojej kartotece znajduje się kilka różnych uzupełnień skorowidza:

Gorczyński Władysław	data śmierci 1913 (a nie, jak wydrukowano: 1935).
Łęgowski Józef	1852—1930.
Makowiecki Stefan	1860—1949, dendrolog, ogrodnik.
Pułaski Kazimierz	1845—1926, historyk, heraldyk, archeolog.
Sumiński St.	Stanisław.
Toeplitz Zygmunt	dyrektor Solvaya, chemik.
Tymieniecki Seweryn	1847—1918, patron trybunału w Kaliszu, numizmatyk, archeolog.
Zalewski A.	Aleksander, 1854—1906, prof. Uniwersytetu Lwowskiego, botanik.

Czego jeszcze należałoby oczekiwać od tego typu monografii bibliograficznej? Notatek o istnieniu odbitek czy nadbitek, ewentualnie ich opisu bibliograficznego, a ponadto wykazu bibliotek posiadających komplet „Pamiętnika”. Ale ten drugi postulat może raczej dotyczyć czasopism istotnie rzadkich, a do nich „Pamiętnik Fizjograficzny” się nie zalicza.

Pisząc niniejsze sprawozdanie, nie mogę oprzeć się pokusie podania pewnej przygody bibliograficznej, z której nieodżałowana autorka mnie wybawiła. Podałem mianowicie w *Bibliografii scalonych spisów zawartości czasopism* (Warszawa 1953) jako poz. 207, na szczęście zaopatrzoną gwiazdką, *Zestawienie treści 13 tomów „Pamiętnika Fizjograficznego” 1898—1922. T. 15—27*. Opis tej pozycji zaczerpnąłem z katalogu Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Ale kiedy później zamówiłem *Zestawienie*, książki nie otrzymałem, zapis w katalogu po melioracji znikł, a bibliotekarka zaprzeczyła, jakoby kiedykolwiek było takie *Zestawienie*. W Bibliotece SGGW znów znajduję w katalogu poszukiwaną pozycję. Ba, zamiast niej wręczają mi... *Drymmera spis roślin* w 14 tomach PF. Wewnętrzne przekonanie o prawdziwości poszlak było tak silne, że umieściłem ową poz. 207 w bibliografii, sumienie jednak nie dawało mi spokoju. Poszukiwałem spisu-widma

w ostatnim zeszycie „Pamiętnika”; podejrzewałem, że poszczególne opracowania wychodziły może oddzielnie, bo ostatnie tomy były dziwnie cienkie; wertowałem katalogi Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, prospekty „Ziemi”, wydawnictwa Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego — daremnie. Wreszcie, publikując w „Rocznikach Bibliotecznych” kontynuację wymienionej *Bibliografii*, podałem w wątpliwość istnienie *Zestawienia*. Przyznanie się do winy było zbyt cenne. Autorka monografii odnalazła poszukiwaną przeze mnie daremnie bibliografię i dała jej szczegółowy opis na s. 267 swej pracy.

Czesław Gutry

Stanisław Hü c k e l, *Z dziejów hydrotechniki morskiej w Polsce*. Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Gdańsk 1968, ss. 121, ilustr. 24 + 56.

Praca prof. S. Hü ckla na temat dziejów polskiej hydrotechniki morskiej, wypełniająca cały tom 5 wydawnictwa nieperiodycznego Wydziału Nauk Technicznych Gdańskiego Towarzystwa Naukowego „Acta Technica Gedanensia”, dotyczy takiej dziedziny techniki, której fragmentów historii w polskiej publicystyce naukowej czy popularnonaukowej niemal zupełnie się nie spotyka, nie mówiąc już o tym, że nie ma żadnego opracowania obejmującego całość dziejów tej dziedziny na naszych ziemiach. Także i w wypadku książki prof. Hü ckla nie mamy do czynienia z zarysem historii hydrotechniki morskiej w Polsce, co zresztą wynika już ze sformułowania jej tytułu.

Po otwarciu książki okazuje się nadto, że niemal w całości dotyczy ona tylko jednego okresu: lat 1920—1939. Poświęcony im stustronicowy szkic poprzedzony jest publikacją zupełnie inną: 9-stronicowym referatem wygłoszonym w maju 1967 r. w Tuluzie z okazji wręczenia autorowi dyplomu członka-korespondenta zagranicznego miejscowej Akademii. Referat nosi tytuł: *Hydrotechnika morska a dialog między humanistyką i techniką na tle badań archeologicznych i historycznych portu gdańskiego* i jest ilustrowany 24 rycinami umieszczonymi na wklejkach, a przedstawiającymi konstrukcje hydrotechniczne Gdańska wczesnośredniowiecznego, rysunki konstrukcyjne niektórych obiektów portowych oraz plany i widoki portu gdańskiego z wieków XVII i XVIII¹.

Zasadnicza partia tomu 5 „Acta Technica Gedanensia” nosi tytuł: *Rozwój myśli konstrukcyjnej w polskim budownictwie morskim w dwudziestoleciu międzywojennym*. Szkic ten, zilustrowany 56 rysunkami konstrukcyjnymi i fotografiami, składa się ze *Wstępu*, trzech rozdziałów i *Zakończenia*.

Pierwszy rozdział (ss. 18—73) poświęcony jest rozwiązaniom konstrukcyjnym budowni hydrotechnicznych portu gdyńskiego: kolejno omówiono konstrukcje drewniano-kamiennie i drewniane, nabrzeża płytowe, falochrony i nabrzeża na skrzyniach żelbetowych oraz inne konstrukcje (pirsy i pochylnia żelbetowa Stoczni Gdyńskiej); w wstępie rozdziału autor dał zarys dziejów powstania portu w Gdyni.

W dziejach powszechnych hydrotechniki port gdyński zyskał sławę „dzięki falochronom i nabrzeżom na skrzyniach żelbetowych, który to rodzaj wyparł niemal zupełnie inne typy konstrukcji” (s. 45). Prof. Hü ckel pisze, że trudno dzisiaj dojść, kto pierwszy wpadł na pomysł, aby przy budowie portu gdyńskiego zastosować ten typ konstrukcji. Nie jest on wynalazkiem polskim, stosowano go np. już w latach 1907—1908 w porcie Tuapse na Kaukazie (gdzie pracował polski inżynier A. Bu-

¹ W nieco innej wersji referat ten przedstawiony był w marcu 1968 r. na dorocznym walnym zebraniu Gdańskiego Towarzystwa Naukowego; por. informację o tej części zebrania w nrze 3/1968 „Kwartalnika”, s. 743.